

РОЛЬ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 657:658.15

Левіна Д.М.

Здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня 2-го року навчання
ННІ економіки та права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті досліджено ключову роль обліково-інформаційної бази у формуванні та зміцненні фінансової безпеки малих підприємств. Розкрито сутність обліково-інформаційної бази як інтегрованої системи збору, обробки та аналізу даних. Проаналізовано її прямий вплив на прийняття управлінських рішень, спрямованих на нейтралізацію фінансових загроз та забезпечення стабільного функціонування малого бізнесу в умовах ринкової невизначеності.

Ключові слова: фінансова безпека, малі підприємства, обліково-інформаційна база, управлінський облік, фінансові ризики, система внутрішнього контролю.

Annotation. The article examines the key role of the accounting and information base in the formation and strengthening of the financial security of small enterprises. The essence of the accounting and information base as an integrated system for data collection, processing, and analysis is revealed. Its direct impact on making managerial decisions aimed at neutralizing financial threats and ensuring the stable functioning of small businesses in conditions of market uncertainty is analyzed.

Keywords: financial security, small enterprises, accounting and information base, management accounting, financial risks, internal control system.

Малі підприємства є важливим елементом економічного середовища, формуючи основу для підприємницької діяльності та сприяючи розвитку конкурентних відносин. Однак його функціональна

діяльність обмежена фінансовими, людськими та інформаційними ресурсами, що підвищує його вразливість до зовнішніх та внутрішніх загроз. У зв'язку з цим забезпечення фінансової безпеки малого бізнесу має особливе значення, оскільки її рівень визначає стабільність діяльності та його здатність адаптуватися до змін ринкового середовища.

Питання формування інформаційного підґрунтя для забезпечення економічної безпеки підприємств активно досліджуються вітчизняними науковцями. Зокрема, О.М. Губарик та А.А. Юрченко розглядають обліково-аналітичне забезпечення як основу для діагностики та покращення фінансового стану [2]. Н.С. Сікач аналізує сутність та структуру цього забезпечення в системі управління підприємницькою діяльністю, тоді як Т.О. Мачак, О.Л. Дубина та С.В. Юрченко акцентують на його удосконаленні [6,7].

Проте, незважаючи на значну кількість публікацій, аспект ролі саме обліково-інформаційної бази як цілісної, інтегрованої системи у забезпеченні фінансової безпеки малих підприємств залишається недостатньо систематизованим. Часто увага приділяється або загальним питанням економічної безпеки, або окремим особливостям обліку в малому бізнесі, залишаючи поза увагою комплексний аналіз функцій та специфічних вимог до інформації в умовах обмежених ресурсів, що і визначає актуальність даного дослідження.

Метою даної статті є розкриття сутності обліково-інформаційної бази та обґрунтування її ключової ролі у забезпеченні фінансової безпеки малих підприємств шляхом систематизації її функцій та визначення пріоритетних вимог до якості інформації.

На відміну від великих компаній, малий бізнес не має великих ресурсів, розгалуженої системи внутрішнього контролю та аналітичного забезпечення. Тому навіть незначні помилки в обліково-аналітичних процесах можуть призвести до значних фінансових втрат. У таких умовах обліково-інформаційне забезпечення відіграє ключову роль як джерело інформації, що включає бухгалтерський, податковий та управлінський облік. Для малого бізнесу така база має бути не лише точною, але й легкою для розуміння, оскільки часто функції бухгалтера, аналітика та менеджера поєднуються в одній особі.

Наприклад, невелика кав'ярня неправильно розрахувала собівартість продукції, не врахувавши частину змінних витрат. Власник, який також є і менеджером, встановлює ціну, базуючись на помилкових даних, і вважає бізнес рентабельним. Однак наприкінці місяця він стикається з касовим розривом, оскільки реальний прибуток значно нижчий за очікуваний. Це прямий наслідок помилки в обліково-аналітичному процесі, якої можна було б уникнути за наявності коректної облікової бази.

Роль обліково-інформаційної бази у забезпеченні фінансової безпеки найповніше розкривається через її ключові функції [7]. Кожна функція – це активний процес, спрямований на вирішення конкретних завдань, від збору даних до прогнозування ризиків. У таблиці 1 наведено основні функції та їх прямий вплив на зміцнення фінансової стабільності малого підприємства.

Таблиця 1

Функції обліково-інформаційної бази у забезпеченні фінансової безпеки малого підприємства

Функція	Характеристика	Вплив на фінансову безпеку
Інформаційна	Формування достовірних, повних та своєчасних даних про фінансовий стан і результати діяльності.	Створення об'єктивної основи для прийняття управлінських рішень та уникнення критичних помилок.
Контрольна	Моніторинг фінансових потоків, активів та зобов'язань.	Виявлення відхилень, запобігання неефективному використанню ресурсів та попередження зловживань.
Аналітична	Оцінка ключових фінансових показників (ліквідності, рентабельності, ділової активності).	Можливість виявляти слабкі місця та ухвалювати стратегічні рішення для підвищення ефективності.
Прогностична	Моделювання сценаріїв розвитку та оцінка потенційних ризиків на основі ретроспективних даних.	Своєчасне реагування на загрози, запобігання кризовим явищам та мінімізація фінансових втрат.
Захисна	Контроль цілісності та конфіденційності даних, захист інформаційних активів.	Запобігання загрозам, пов'язаним із витоком комерційної таємниці, що зміцнює фінансову стійкість.

Для ілюстрації реалізації прогностичної функції в умовах малого підприємства, варто зазначити, не обов'язково передбачається використання складного програмного забезпечення. Власник невеликої пекарні може доручити бухгалтеру на основі даних про минулі продажі та витрати змодельювати два сценарії грошових потоків на наступний квартал: базовий та песимістичний (наприклад, у разі зростання цін на борошно на 20%). Таке просте моделювання дозволяє власнику заздалегідь підготувати резервний фонд або домовитись про кредитну лінію, що є прямим заходом із забезпечення фінансової безпеки.

Відповідно до сутності та ролі обліково-інформаційного забезпечення, інформація, що формується в межах обліково-аналітичної системи малого підприємства, повинна відповідати низці ключових вимог, але з огляду на їхню специфіку (обмеженість ресурсів, висока вразливість, поєднання функцій власником), деякі з них набувають особливої, критичної ваги [2]:

1. Достовірність – фундаментальна, безкомпромісна вимога, адже помилка в розрахунку собівартості, заборгованості чи грошового потоку може стати для них фатальною.

2. Стислість та своєчасність – вимоги визначають ефективність та швидкість управлінських рішень.

3. Багатофункціональність – інформація має бути зрозумілою не лише бухгалтеру, а й власнику без спеціальної економічної освіти.

4. Якість – це характеристика, яка поєднує всі попередні.

Так, наприклад, своєчасність для власника невеликої будівельної бригади означає отримання даних про перевитрату матеріалів на об'єкті не в кінці місяця, а щоденно або щотижнево. Запізніла, хоч і достовірна, інформація про перевитрати є марною, оскільки збитки вже завдано. Швидкий, нехай і спрощений, звіт дозволяє негайно скоригувати закупівлі та уникнути фінансових втрат.

Якісна інформація для малого бізнесу – це не просто правильні цифри, а дієва, релевантна та зрозуміла інформація, яка зменшує невизначеність і прямо допомагає приймати рішення, що зміцнюють фінансову безпеку підприємства.

Для глибшого розуміння взаємозв'язку між якістю облікової інформації та рівнем фінансової безпеки малого підприємства, розглянемо логічну структуру цього впливу. Вона демонструє, як кожен наступний етап управління спирається на попередній, формуючи єдиний ланцюг (рис. 1).

Рисунок 1 Схема впливу обліково-інформаційного забезпечення на фінансову безпеку малих підприємств

Отже, бухгалтерський облік та база даних відіграють ключову роль у забезпеченні фінансової безпеки малого бізнесу. Це активний інструмент для виявлення загроз, забезпечення інформаційної підтримки прийняття рішень та реалізації контрольних функцій. Його якість безпосередньо впливає на здатність малого бізнесу адаптуватися до змін ринкового середовища та знижувати фінансові ризики.

Література:

1. Безручук С.Л. Підходи до оцінки якості облікової інформації: критична оцінка поглядів // Облік і оподаткування. – 2020. – С. 49-54.
2. Губарик О.М., Юрченко А.А. Обліково-аналітичне забезпечення діагностики функціонування підприємства та удосконалення системи економічної безпеки на основі покращення фінансового стану // Економіка та суспільство. – 2021. - №32.

3. Дроздова О.Г. Особливості організації обліку на підприємствах малого бізнесу в Україні // Modern problems of science, education and society. – 2023. – С. 457-463.

4. Конон Багрій, Алла Чорновол, Сергій Рилєєв Обліково-аналітична складова інформаційної системи забезпечення економічної безпеки підприємства // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. - №89. –2023. – С. 37-52.

5. Левченко О.М., Шалімова Н.С., Т.І. Грінка, Сторожук О.В. Інформаційне та обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: навч. посіб. // Кропивницький: ЦНТУ. – 2022. – 190 с.

6. Мачак Т.О., Дубина О.Л., Юрченко С.В. Інформаційне забезпечення управління системою економічної безпеки підприємства та його удосконалення // Економіка та суспільство. – 2024. - №61.

7. Сікач Н.С. Сутність і структура обліково-аналітичного забезпечення системи управління підприємницької діяльності // 2024. - №2.– С. 155-165.

Автор

Д.М. Левіна

Науковий керівник

І.Г. Бащук